

تقلب

سعید بختیاری سلطانی

عضو انجمن مطالعات تاریخ پستی ایران

user35335@gmail.com

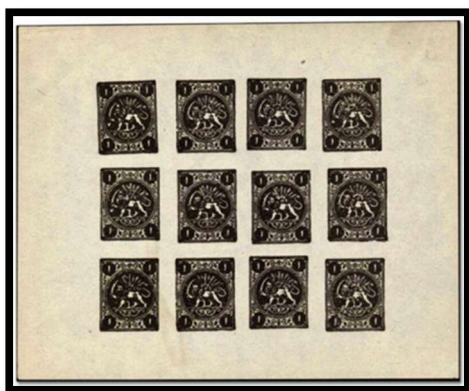
خرداد ماه ۱۳۹۸ خورشیدی

بازنویسی: اسفند ماه ۱۳۹۹ خورشیدی

لغت نامه دهخدا، واژه "تقلب" را اینگونه معنی می‌کند: دست انداختن در امور بخواست خود، تصرف در کارها بخواهش خود، برگشتن، ورگردیدن، واگردیدن، بسیار گردیدن و برگردیدن، غلطیدن در فراش از جانبی به جانب دیگر. (علی اکبر دهخدا، لغت نامه، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم از دوره جدید، ۱۳۷۷، جلد پنجم، ص ۶۸۸۴)

در دانشنامه "ویکی‌پدیا" در خصوص واژه "تقلب" نوشته: "تقلب نوعی از دروغ، کلاهبرداری و حيله‌گری است که باعث ایجاد برتری ناعادلانه متقلب بر دیگران می‌شود. تقلب گونه‌ای از نقض قانون است. در قانون و حقوق کمتر از واژه تقلب استفاده می‌شود و بیشتر بعنوان کلاهبرداری و فساد نام برده می‌شود. در دنیای ورزش نیز می‌توان به دوپینگ اشاره کرد که تقلب محسوب می‌شود و استفاده از آن غیر قانونی است و مانند تقلب دانش آموز در امتحان."

سودجویی، تنگ دستی، نادانی، عدم وجود مجازات سنگین، ضعف سیستم های نظارتی جامعه و ... از جمله دلیل های گرایش بعضی از افراد به جعل و تقلب است. تقلب در زمینه های مختلفی دیده می‌شود که یکی از آن موارد، جعل سند و اوراق بهادار است. چاپ تمبر تقلبی و جعل انواع سند و پاکت نامه های پستی در این شاخه طبقه بندی می‌شوند.

نمونه تقلبی یک شاهی سیاه، حدود اواخر ۱۸۸۰ م.

(کتاب شیران ایران، مهرداد صدری، چاپ هفتم، ۲۰۱۷ م. صفحه ۱۲۰)

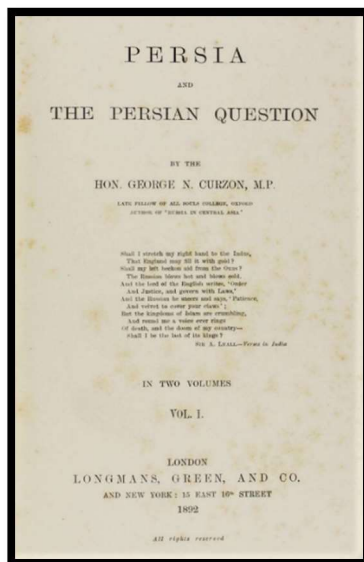
اگر از دانش کافی در زمینه تمبرشناسی و تاریخ پستی برخوردار باشیم؛ با جستجو در فروشگاه های واقعی و مجازی که اقلام پستی را عرضه می‌کنند؛ می‌توانیم نمونه های غیر اصیل و جعلی را بیابیم.

تقلب در محصول های پستی، تاریخی دراز دارد که تقریبا به قدمت شکل گیری سیستم نوین پست (در دوران ناصر الدین شاه قاجار) در ایران است. از همان اوان چاپ و بکارگیری تمبر در پست ایران، افراد سودجو در تشکیلات چاپارخانه (پستخانه) نفوذ می کنند.

لرد جورج ناتانیل کرزن

لرد جورج ناتانیل کرزن (Lord George Nathaniel Curzon) در کتاب " ایران و قضیه ایران " (Persia and the Persian Question 1892) در خصوص فساد در اداره نوپای پست (چاپارخانه) ایران می نویسد : " تا سال ۱۸۷۴ میلادی (۱۲۹۱ هجری قمری) وضع پستی ایران در دست چاپارچی باشی ها بود که سرویس پست را از وزیر طرق اجاره می کردند و نامه رسانی برای این افراد منبع درآمدی بشمار می رفت... از قرار اطلاعاتی که به من رسیده است در ضمن همین سرویس بدوی یک نوع ترتیب پستی هم به رسم اروپا با استفاده از تمبر شروع ولی به زودی متروک شد زیرا که مابشر این کار صد هزار تمبر محرمانه برای سود شخصی چاپ کرده بود که از همان قبیل ماجراهایی است که ذکر آن قبلا بیان شده است." (کتاب ایران و قضیه ایران، جلد اول، صفحه ۶۰۴ و ۶۰۵)

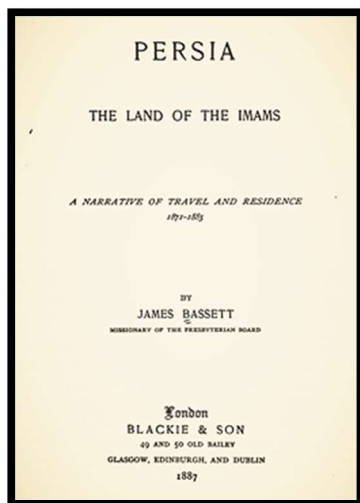

کتاب ایران و قضیه ایران

آقای جیمز باست James Bassette (اولین مسیونر مذهبی، آمریکایی در ایران) در کتاب " ایران، سرزمین امام ها" (Persia, the land of the Imams) در همین خصوص می نویسد : "سیستم پستی جدید ایران در سال ۱۸۷۵ میلادی (۱۲۹۲ هجری قمری) با ورود این کشور به اتحادیه پستی بین المللی آغاز شد و در همین

سال بود که ایران با قبول عضویت اتحادیه پستی مجبور به برقراری و رعایت نرخ های بین المللی تعیین شده از طرف اتحادیه گردید.

ولی خدمات پستی ایران سال ها قبل از این تاریخ آغاز شده بود که به علت نداشتن نظم ادامه نیز نیافت. چند سال قبل از این تاریخ، دولت با یکی از رجال خود قراردادی نسبتاً بزرگ برای تهیه تمبرهای پستی منعقد می کند و برنامه ای نیز از طرف شاه طرح ریزی و مقدار تمبری را که بایستی وی چاپ می کرده مشخص می کند [تمبرهای باقری]، ولی بعدها مشخص شد که این شخص تعدادی حدود یک صد هزار عدد تمبر اضافه برای نفع شخصی خودش مخفیانه چاپ و منتشر کرده است لذا به مجرد روشن شدن این سوء استفاده، تمبرهای مزبور باطل و از دور خارج شد.

این نمونه بارزی بود از سوء استفاده های رجال در مقابل برنامه های ارایه شده از طرف شاه و به همین جهت اعتماد عمومی از برنامه های جدید و خدمات عمومی مثل جاده سازی، تلگراف، ایجاد ابنیه و کارهای ساختمانی و غیره ... سلب شده بود و امکانات موجود نیز بعد از چند سال کار کردن به تدریج فرسوده شده و از نظر اداری به فساد کشیده می شد و این به علت عمومیت داشتن رشوه خواری در دستگاه های دولتی بود."

آقای دکتر فریدون عبدلی فرد در کتاب " تاریخ پست در ایران" با استناد به نقل قول این دو سیاح خارجی، حدس می زند که فرد اجاره دار پست که در روایت این دو آمده است؛ آقای محمد باقر سعد السلطنه اصفهانی (ساکن قزوین) بوده است.

محمد باقر سعد السلطنه

باقر خان سعد السلطنه اصفهانی در اواخر دوره سلطنت ناصرالدین شاه قاجار حاکم شهر قزوین در ایران بود. نخست از سوی میرزا علی اصغر خان اتابک، صدر اعظم وقت، مسئولیت ساخت راه بین تهران و قزوین بر دوش وی قرار گرفته بود و به خاطر انجام شایسته این مأموریت او را به حکومت قزوین گماشتند. این حکومت از سال ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۴ ه. ق. برقرار بود. کاروانسرای سعد السلطنه قزوین (سرای سعادت) از آثار اوست. سرای سعد السلطنه بزرگترین کاروانسرای سرپوشیده و مرکز تجاری داخلی شهری ایران است.

باقر خان سعد السلطنه در روزگار مشروطیت در زنجان، هنگامی که حاکم این شهر بود به فتوای آخوند ملا قربانعلی زنجانی مجتهد، حکم تبعید برای وی صادر می‌شود که در اثر مقاومت او، نزاع پیش آمده و توسط اطرافیان مجتهد زخمی می‌گردد و در راه تهران فوت می‌نماید. (ویکی پدیا)

وی پسر دایی امین السلطان، اتابک بوده است که تا سال ها که فرمانروای قزوین بوده لقبی نداشته است و با نام آقا باقر در تاریخ ثبت شده است.

آقای دکتر فریدون عبدلی فرد، همچنین حدس می‌زنند که علت نامیده شدن " تمبر های باقری " به این نام، احتمالاً چاپ این تمبرها توسط آقا باقر سعد السلطنه بوده است. (کتاب تاریخ پست در ایران، فریدون عبدلی فرد، صفحه ۴۵ و ۴۶)

اکنون این سوال به ذهن متبادر می‌شود که طبق روایت این دو جهانگرد، تعداد یک صد هزار تمبر (احتمالاً تمبر باقری) بدون مجوز، چاپ شده بوده است که "باطل شده" و از دور (دایره استفاده) خارج می‌شوند. آیا این یک صد هزار قطعه تمبر معدوم شده اند؟ یا معدوم نشده اند؟ اکنون این یک صد هزار قطعه تمبر باقری کجاست؟

در مسیر بررسی "جعل و تقلب" در تاریخ پستی ایران به نمونه ها و نام های دیگری بر می‌خوریم همچون فابیوس بواتال، برادران اسپيرو، ویکتور کاستین، سید عبد الرحیم کاشانی، میرزا هادی (کلیمی)، اسد الله کردستانی و ... که این نام ها تا امروز ادامه داشته و خواهد داشت.

آقای مهرداد صدري (کارشناس و پژوهشگر تمبر ایران) در خصوص تمبرهای تقلبی شیر و خورشیدی می‌گویند: "منابع بسیاری از این تمبرهای تقلبی شناخته نشده است، ولی بدون شک محبوبیت این تمبرها در میان بسیاری از کلکسیونرها، موجب گردید تا در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم تعدادی از متقلبان معروف و گمنام در اروپا اقدام به تهیه تمبرهای تقلبی شیر و خورشیدی بنمایند. مطالعه کلیشه ها، جوهر، کاغذ و نحوه چاپ تمبرهای اصلی و همچنین تمبرهای تقلبی برای هر کلکسیونر تمبرهای شیر و خورشیدی ضروری است. تشکیل یک کلکسیون این تمبرهای تقلبی نیز برای هر کلکسیونر تمبرهای شیر و خورشیدی ضروری است." (کتاب شیران ایران، مهرداد صدري، چاپ هفتم، ۲۰۱۷ م. صفحه ۱۱۹)

بعضی از نمونه تمبرهای تقلبی چاپ شده در دوران قاجار به دلیل کمیابی از قیمت بالایی برخوردار هستند که به عنوان مثال می‌توان از نمونه تقلبی رقم ۲۵ سانتیم سری لیتوگراف نام برد.

به مجموعه تمبرهای تقلبی در کنار تمبرهای اصل، مجموعه مرجع (Reference Collection) گفته می‌شود. همانطور که نظر آقای صدري در خصوص لزوم بررسی تمبرهای تقلبی شیر و خورشیدی را دانستیم در مورد نمونه های تقلبی سایر تمبرها نیز این ضرورت مطرح است.

در مجموعه مرجع به جز نمونه تقلبی، نمونه های دیگری همچون زمینه (Background) ، تمبر پایه (Basic Stamp) ، کاغذ مورد استفاده در چاپ و ... نیز گردآوری می‌شود. این نمونه ها که نام برده شد به عنوان

مراحلی از فرایند چاپ تمبر محسوب می شوند که گاهی بصورت " اضافات چاپ " می بایست معدوم می شده اند که خوشبختانه در مورد بعضی از عنوان تمبرهای قاجاری به طریقی به دست مجموعه داران کنونی رسیده اند.

نمونه تمبرهای: زمینه، تمبر پایه و روچاپ

(کتاب پرسیفیلا، مرجع تمبرهای ایرانی، دوره قاجار، مهرداد صدیقی، چاپ ۲۰۰۷ م. صفحه ۱۰۲)

نمونه تمبرهای پایه (Basic Stamp) پیش از مرحله روچاپ

پیش از عبور از این بحث، یادآوری این نکته خالی از لطف نیست که تقلب در تمبر محدود به چاپ نمونه تقلبی نمی شود؛ مواردی همچون دستکاری در "دندان تمبر"، "چسب تمبر"، "ترمیم پوست کنی"، "ترمیم جدا شدن بخشی از تمبر"، "نقاشی روی تمبر به جهت پوشاندن خراش یا کندگی" در صورتی که به خریدار اطلاع داده نشود؛ مصداق تقلب در تمبر محسوب می شود.

بحث تقلب و جعل تنها به تمبر محدود نبوده این موضوع در زمینه پاکت نامه و سندهای پستی نیز تسری دارد چنانکه از دوران قاجار نمونه هایی از آن موجود است.

رسید امانت پستی تقلبی

مبحث تشخیص اصالت پاکت نامه و سندهای پستی، تخصصی است که نیاز به تجربه سالیان دراز در مشاهده نمونه های اصل و تقلبی پاکت نامه های پستی، دانش تمبرشناسی و تحلیل منطقی دارد. از جمله بحث های مهمی که در انجمن مطالعات تمبرشناسی ایران (Iran Philatelic Study Circle) مطرح می شود و کارشناسان خبره این رشته پیرامون آن بحث می کنند در خصوص اصالت پاکت نامه های پستی است که بصورت موردی توسط اعضا مطرح و در مورد آن گفتگو می شود.

نمونه هایی از پاکت نامه های پستی "تقلبی" که بطرز ناشیانه ساخته شده اند.

سخن آخر در این بحث آنکه وجود جنس های تقلبی در کنار نمونه های اصل، نباید مجموعه دار تازه کار را از ادامه راه و حرکت در دنیای "فیلاتلی" بترساند. آقای بهروز نصر (کارشناس و پژوهشگر تاریخ پستی ایران) سخن کلیدی در این خصوص دارند: "قبل از خرید حتی یک تمبر، اطلاعات جمع کنید." زمانی که شما پاکت نامه یا تمبری "اصیل" از دوران قاجار را می یابید و آن را می خرید و در مورد آن تحقیق می کنید و نکته ای تاریخی و خاص پیرامون آن می یابید؛ لذتی را تجربه می کنید که به دلیل منحصر به فرد بودن و واحد بودن آن پاکت نامه یا تمبر (که تنها در اختیار شماست) قابل وصف نیست.

بن مایه ها:

۱. علی اکبر دهخدا، لغت نامه، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم از دوره جدید، ۱۳۷۷، جلد پنجم.
۲. مهرداد صدری، شیران ایران، چاپ هفتم، ۲۰۱۷ م.
۳. مهرداد صدری، پرسیفیلا، مرجع تمبرهای ایرانی، دوره قاجار، چاپ ۲۰۰۷ م.
۴. جورج ناتانیل کرزن، ایران و قضیه ایران، چاپ ششم، ۱۳۸۸ خ. جلد اول.
۵. فریدون عبدلی فرد، تاریخ پست در ایران، چاپ اول، ۱۳۷۵ خ.

6. James Bassette, Persia: the Land of the Imams - A Narrative of Travel and Resident 1871 to 1885 (1886)
7. Wikipedia